Hipolit Lemański (ur. 13 sierpnia 1755 w Buku koło Poznania, zm. ok. 1800 w Warszawie) – adwokat trybunału warszawskiego, instigator (oskarżyciel publiczny) Konsystorza Generalnego, pierwszy archiwista generalny Archiwum miasta Warszawy.

Hipolit Kazimierz był pierworodnym synem bukowskiego burmistrza Kazimierza Lemańskiego i jego pierwszej żony Reginy z Pachowiczów[1,2]. Mieszkał w Buku przez pierwsze 22 lata swojego życia. Ślady jego obecności znajdujemy w księdze ochrzczonych z roku 1773 i 28 kwietnia 1777. Nie udało mi się określić jego wykształcenia. Przypuszczam, że ukończył Kolegium Jezuickie w Poznaniu, w którym wykładał jego stryj Jan[3]. Uczelnia ta miała status szkoły wyższej i prawo nadawania tytułów magistra i doktora. Po jej ukończeniu przeniósł się do Warszawy. Został opiekunem prawnym (adwokatem) wymienionym w reskrypcie króla Stanisława Augusta z 24 sierpnia 1784 roku[4]. W 1788 roku był adwokatem trybunału oraz instigatorem warszawskiego sądu konsystorskiego. 12 maja 1792 roku, w drodze konkursu *[...] większością sekretnych głosów*, został wybrany archiwistą generalnym w utworzonym miesiąc wcześniej Archiwum Generalnym miasta Warszawy[5,6]. Archiwista otrzymał bardzo wysoką pensję 4 000 zł rocznie[7] Zwycięstwo konfederacji targowickiej przyniosło powrót do dawnego ustroju miasta. Do dnia 9 marca 1793 roku wszystkie akta zwrócono magistratom Starej i Nowej Warszawy oraz poszczególnym miasteczkom i jurydykom. Hipolit Lemański przestał pełnić swój urząd. W połowie 1794 roku, po wygranej insurekcji warszawskiej, Hipolit Lemański objął stanowisko regenta dozoru ekspedycji rezolucji Rady Najwyższej Narodowej[8].

Ożenił się z panną Marianną Kozłowską, córką Jakuba i Wiktorii. Ślubowali w parafii jazdowskiej na warszawskim Solcu 4 lutego 1790 roku[9]. Lemańscy mieli troje dzieci: Hipolita Wawrzyńca, Józefa Kalasantego Jakuba (dwojga imion) i córkę Juliannę Brygidę Mariannę (1796–1829). Ta wyszła za archiwistę Komisji Rządowej Skarbu Kazimierza Gnaczyńskiego. Hipolit Wawrzyniec (1791–1852) został urzędnikiem w Dyrekcji Generalnej Poczty w Warszawie[10], natomiast jego brat Józef Kalasanty Jakub (1793–1860) - oficer wojsk napoleońskich - był dzierżawcą folwarku w Inowłodzu, a od 1840 właścicielem dóbr i zamku w Gardzienicach. Obaj w 1837 roku zostali wylegitymowani ze szlachectwa i zapisani pod herbem Bukowczyk[11].

Hipolit Lemański zmarł w Warszawie w latach 1796–1802. Dokładna data nie jest znana. Akt jego zgonu zapisano w księdze zmarłych parafii jazdowskiej z lat 1795–1802. Księga ta jednak nie dotrwała do naszych czasów[12]. Bukowskie pochodzenie Hipolita Lemańskiego potwierdza ogłoszenie z 1859 roku, dotyczące prawa do spadku po zmarłym w 1799 roku bracie jego matki. Ogłoszenie to drukuje „Kurjer Warszawski" za Królewsko-Pruskmi Sądem Powiatowym w Grodzisku w *Wielkiem Xięztwie Poznańskiem*[13].

Wdowa Marianna Lemańska z Kozłowskich wyszła za radcę powiatu warszawskiego i dziedzicznego posesora Służewca Stanisława Suffczyńskiego. Zmarła 24 lipca 1827 w majątku Kobylin koło Grójca.

---

[1] Buk: LB 1743-1758, s. 60. Rodzicami chrzestnymi Hipolita byli jego stryj Melchior Lemański i Regina, żona stryja Walentego Lemańskiego.
[2] Seweryn hr. Uruski, *Rodzina: Herbarz Szlachty Polskiej*,. Warszawa 1911, t. 8, s. 328-329.
[3] *Dzieje domowe albo Opis przez dni osobliwszych dziejów i przypadków zdarzonych w szkołach wydziałowych poznańskich: 1781-1793*, pod red. Doroty Żołądź-Strzelczyk, Poznań 2006, s. 76-97.
[4] Anton Friedrich Büsching, Benjamin Gottfried Weinar, *Magazin für die neue Historie und Geographie*. t. 19, Halle 1785, s. 589.
[5] „Archeion", Warszawa 1967, t. 46-47, s. 68, 79.
[6] Z.Górski, *Ze studiów nad kancelarią miejską Starej Warszawy*. [w:] "Acta Universitatis Nicolai Copernici, Historia XIX" . Toruń 1984, s. 126-127.
[7] W.Smoleński, *Mieszczaństwo warszawskie w końcu wieku XVIII*. Warszawa 1917, s. 164, 386.
[8] *Akty powstania Kościuszki*, red. S.Askenazy i W.Dzwonkowski, Kraków 1918. t. 1, s. 395; t. 2, s. 343.
[9] Akt ślubu Hipolita Lemańskiego (łac.). Księgi metrykalne dawnej parafii jazdowskiej na Solcu (później św. Aleksandra). AAW, zespół 8005/D, jednostka 126, s. 296-297.
[10] T.Suma, *Urzędnicy pocztowi w Królestwie Polskim 1815-1871: słownik biograficzny*, Warszawa 2005, s. 176.
[11] Hipolit Wawrzyniec Lemański h. Bukowczyk („Korrespondent". 1837.08.12, nr 217), Józef Kalasanty Jakub Lemański h. Bukowczyk („Korrespondent". 1837.10.16, nr 280).
[12] Odpisem aktu zgonu Hipolita Lemańskiego legitymował się jego syn w 1837 roku.
[13] „Kurjer Warszawski" 1859-03-10(22), nr 78.